

21.3.2019

EOAK/3566/2018

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

ESITUTKINNAN KESTO

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan, onko esitutkinta, jossa hän on asianomistaja, toimitettu kohtuullisessa ajassa. Kantelijan mukaan rikos tapahtui elokuussa 2016 ja asia eteni syyteharkintaan vasta heinäkuussa 2018.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoi selvityksen Poliisihallituksen palveluksessa nykyisin oleva ylikomisario - - - ja lausunnon Helsingin poliisilaitoksen poliisipäällikkö, poliisikomentaja - - -. Helsingin yliopiston oikeuslääkäriaseman selvityksen ovat antaneet oikeuslääketieteen osaston johtaja, professori A, professori B ja erikoistuva oikeuslääkäri C.

- - -

Lisäksi käytettävissäni on ollut Helsingin syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä - - - 31.1.2019 tekemä syyttämättäjättämispäätös ja esitutkintapöytäkirja ja sen lisätutkintapöytäkirja.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Kantelijaan kohdistuneeksi epäilystä törkeästä raiskauksesta kirjattiin Helsingin poliisilaitoksella rikosilmoitus 15.8.2016. Kantelijan tutki vielä samana päivänä päivystävänä oikeuslääkärinä Helsingin oikeuslääkäriasemalla tuolloin toiminut C.

Kantelija kuulusteltiin asianomistajana 17.8.2016. Rikoksesta epäilty otettiin kiinni 22.8.2016 ja häntä kuulusteltiin kaksi kertaa 25 tuntia kestäneen vapaudenmenetyksensä aikana. Hän kiisti syyllistyneensä asiassa rikokseen. Asiassa kuultiin kolmea todistajaa 24.8.–5.9.2016.

Oikeuslääkärin lausunto saapui poliisilaitokselle elokuussa 2017. Rikoksesta epäilty kuulusteltiin 26.9.2017 ja asianomistaja 13.11.2017. He antoivat loppulausuntonsa asiassa 1.3.2018. Esitutkintapöytäkirja on päivätty 26.6.2018, jolloin se lähti poliisilta syyttäjälle.

Syyttäjä pyysi 10.7.2018 poliisia toimittamaan rikoksesta epäillyn loppulausunnossa pyydetty toimenpiteet. Lisätutkintapöytäkirja valmistui 15.11.2018.

Kihlakunnansyyttäjä - - - teki 30.1.2019 asiassa syyttämättäjättämispäätöksen.

3.2 Kannanotot

3.2.1 Lähtökohtia

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkinta on yleensä tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esitutkinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutkinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Ylipäätään asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Luonnollisesti poliisin käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat esitutkinnan kestoon.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutkinnan hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten sen laadusta ja laajuudesta. Joissain tapauksissa epäilty rikos on tutkittavissa muutamissa päivissä, kun taas toisissa, kaikkein laajimmissa tapauksissa esitutkintaan saattaa kulua useita vuosia ilman, että asiassa olisi aiheettomasti viivytelty. Myös muilta viranomaisilta hankittavat lausunnot tai esimerkiksi vastauksen saaminen kansainvälisiin oikeusapupyyntöihin voivat poliisista riippumattomista syistä pitkittää esitutkintaa. Selvää kuitenkin on, että esitutkinta tulee toimittaa ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyteharkintaan jää kohtuullinen aika.

Vielä totean poliisin pyytämän tutkimustodistuksen antamisen osalta, että hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

3.2.2 Arviointi

Esitutkinta on käynnistynyt ripeästi ja ensimmäiset kuulustelut on tehty viivytyksettä elo-syyskuussa 2016.

Esitutkinnan kestoon on keskeisesti vaikuttanut esitutkinnan kannalta välttämättömän tutkimustodistuksen viipyminen. Tutkimus on tehty 15.8.2016 ja todistus on saapunut poliisilaitokselle elokuussa 2017.

Saadun selvityksen mukaan erikoistuva lääkäri C on sanellut alustavan tutkimustodistuksen 17.2.2017, minkä jälkeen se on kirjoitettu puhtaaksi ja toimitettu tarkastettavaksi professori B:lle. Tarkastuksen jälkeen se on toimitettu takaisin korjauksia varten C:lle. Hyväksytty versio on lähtenyt kuriiripostiin poliisille 8.8.2017. Tämän tarkempaa selvitystä asian käsittelyvaiheista oikeuslääkäriasemalla ei ole saatavissa.

Todistuksen valmistuminen on joka tapauksessa kestänyt lähes vuoden. C, B ja oikeuslääketieteen osaston johtaja, professori A ovat todenneet olevansa yhtä mieltä poliisin kanssa siitä, että seksuaalirikosten esitutkinnan vaatimat tutkimustodistukset viipyvät liian pitkään yleisemminkin. Tässä tapauksessa viiveet johtuivat heidän mukaansa prosessin monivaiheisuudesta, erikoistuvan lääkärin konsultointivelvoitteesta ja osin hänen työtehtäviensä painottumisesta ruumiinauslausuntoihin.

Todistuksen valmistuminen on tässä tapauksessa viipynyt aivan liian kauan. Kiinnitän tutkimustodistuksen laatineen C:n ja sen tarkastaneen oikeuslääkäriaseman vastuulääkäri B:n huomiota velvollisuuteen käsitellä asiat ilman aiheetonta viivytystä.

Huolestuttavaa on se, että selvityksen mukaan kyse ei ole yksittäistapauksesta. A:n ja B:n mukaan prosessit tullaan käymään uudelleen läpi ja niitä tehostetaan, jottei vastaavia viiveitä enää syntyisi. Tämä on perusteltua ja pyydän toimittamaan tänne selvityksen mahdollisista toimenpiteistä asiassa.

Muita erityisen pitkiä katkoja esitutkinnassa ei ole ollut. En ole kuitenkaan vakuuttunut, etteikö tätä esitutkintaa olisi voitu toimittaa tapahtunutta ripeämmin sen jälkeen, kun poliisi sai pitkään viipyneen tutkimustodistuksen elokuussa 2017, vaikka otettaisiin huomioon yksikön muut työtehtävät. Tuossa vaiheessa esitutkinnan kiireellisyyttä arvioitaessa olisi ollut perusteltua ottaa korostetusti huomioon esitutkinnan jo tuolloin pitkittynyt kesto. Nyt kaksi kuulustelua ja lopputulosmenettely on vienyt kymmenisen kuukautta.

Lisäksi totean, että asian ratkaisua voi viivyttää mahdollinen lisätutkinta. Vaikka kantelu ei tätä aikaa koskekaan, totean, että syyttäjän 10.7.2018 pyytämä lisätutkinta valmistui 15.11.2018.

Pidän ongelmallisena, jos puheena olevan kaltaisia, ei mitenkään erityisen laajaa tutkintaa vaativien seksuaalirikosten esitutkintoja ei kyetä saamaan valmiiksi nopeammin. Se, mistä tämä johtuu, on toinen kysymys. Sikäli kuin on kyse poliisista, syynä voivat työmäärien lisäksi olla esimerkiksi resursointiin tai muutoin työn organisointiin liittyvät seikat.

Kiinnitän Helsingin poliisilaitoksen huomiota siihen, että seksuaalirikosten joutuisa esitutkinta tulisi pyrkiä turvaamaan. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää esitutkintatoimenpiteiden korostetun ripeään toimittamiseen niissä tapauksissa, joissa esitutkinta syystä tai toisesta on jo viipynyt pitkään.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.2 esittämäni käsityksen erikoistuva oikeuslääkäri C:n ja professori B:n tietoon. Pyydän Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen osastoa ilmoittamaan 31.12.2019 mennessä mahdollisista toimenpiteistään, joilla edistetään nykyistä nopeampaa todistusten valmistumista.

Kiinnitän myös Helsingin poliisilaitoksen huomiota kohdassa 3.2.2 esittämäni johdosta siihen, että seksuaalirikosten joutuisa esitutkinta tulisi pyrkiä turvaamaan.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni C:lle, B:lle, Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen osastolle ja Helsingin poliisilaitokselle.